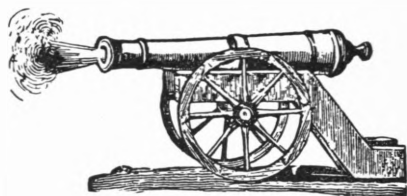

DEBAT

Af Werner Thierry

Min oplevelse af gensynet med „Den store Illusion“ formede sig ganske anderledes end *Erik Ulrichsens* (det var vist for resten ikke noget gensyn for hans vedkommende?). Mens illusionen for Ulrichsens kritiske blik faldt fra hinanden og blev til et hel masse små illusioner uden samlende midtpunkt, hævdede den sig for mine øjne til en rejsning og et format, som den ikke havde, da jeg så den (et par gange) i årene lige før krigen.

Det forekommer mig indlysende, at den ene, store illusion bag alle de forskellige situationer og alle de krydsende linjer i Renoirs film er krigen, eller om man vil: krigens nødvendighed i menneskenes verden.

Denne opfattelse kaster et på en gang blidt og gennemtrængende lys over filmens enkelte scener. Vi ser absurditeten i den noble bordskik under officersfrokosten hos von Rauffenstein (en anden og højere absurditet end den lidt barnlige, der er på mode i vore dage), vi ser, hvordan den militære nationalfølelse vælter spillet, hver gang der er tilløb til lidt menneskelighed – i den uforglemmelige fangerevy, hvor de kvindelige *poilu* er står ret på scenen og synger *Marseillaisen*, fordi deres landsmænd for en dags tid har tilkæmpet sig herredømmet over en obscur jordknold ved fronten, så vel som i den smukt antydende forståelse mellem de to aristokratiske heste- og kvindekendere. Hvad man end vil mene om *Dita Parlos* spil (på filmplæret er kvinderne jo i almindelighed det svage, d. v. s. det mindst holdbare køn), så står kærlighedsscenerne på den lille alpegård som et fint og vemodigt billede af det, der skulle være det elementære menneskeliv hos kvinden og jorden, og da de to venner til sidst redder sig over grænsen, er der ingen befriet jubel i tilskuernes sind: vi ved jo, at de kun

har reddet sig fra grænsepatriklen for at vende tilbage til fronten og finde deres plads foran nogle andre geværer et par hundrede kilometer derfra.

Da jeg så „Den store Illusion“ i 1938, virkede den stærkt, men irriterende og desorienterende, vel sagtens fordi det dengang var os magtpåliggende at tro på kampens nødvendighed, de rene, heroiske linjer i den konflikt mellem de onde og de gode magter, der udgjorde vort verdensbillede. I dag virker den afklaret og tragisk, set i lyset af den senere gennemlevede verdenskrig og dens højest problematiske eftervirkninger. Det er ikke noget ringe kunstværk, der kan bære en sådan symbolværdi gennem et kvart århundrede.

✱

Nogen direkte sammenligning mellem de to film foretager Ulrichsen ikke, men det er iøjnefaldende, at han tager langt stærkere forbehold over for „Den store Illusion“ end over for „Le Crime de Monsieur Lange“, den to år ældre Renoir-film, som han anmeldte i Filmmuseets program i oktober. Jeg føler mig stærkt fristet til tværtimod at mene, at „Den store Illusion“ er *Jean Renoirs* mest klassiske værk, ja måske det eneste, der kan kaldes klassisk. Her har han omsmeltet et af vor tidsalders helt centralt menneskelige problemer i en anskuelig og stemningsmættet billedfortælling, mens han i „Monsieur Lange“ (og i adskillige andre film) leger med en håndfuld mennesker og motiver, som aldrig er til at tage helt alvorligt.

Mon man ikke – uden straks at blive anklaget for farisæisme – kan have lov at antyde, at der bag forkærligheden for film af typen „Monsieur Lange“ ligger en almen tendens hos de „professionelle“ kunstdommere, tilbøjelighed til

at foretrække det antydede for det fuldendte, det lunefulde for det klassiske? (Måske bør man nøjes med at minde om, at denne tilbøjelighed i hvert fald er et karakteristisk træk i nutidens æstetik.)

✱

Redaktionen har modtaget dette brev fra en læser:

God forretning.

Ved at se *Carnés* „Vildfaren Ungdom“ („Les Tricheurs“) – til et af ungdom stuvende fuldt hus – får man det indfald, at når ungdom er så „aktuel“, som den er i dag, hænger det måske sammen med økonomiske interesser i tiden. Der er god forretning i ungdommen. Der har altid eksisteret ungdom, men der har næppe før været gjort så meget ud af den som nu, og måske er det, fordi den er økonomisk uafhængig som aldrig tidligere, den tjener penge, og den er et let offer for reklamen. Det skal udnyttes – og det bliver det til sidste øre og helst lidt længere af modeskaberne, af filmproducenterne, af grammofonelskaberne.

„At lade ungdommen leve sit eget liv på filmværket i perfekt realistisk neutralitet“ har været *Carnés* ærgerrighed, skriver *Werner Thierry* i *Kosmorama* 45 (side 199). Alene det er noget af en bedrift af en så særegen artist som *Carné*, fortsætter han. Men hvad er det for en „realisme“? For et almindeligt menneske forekommer miljøet i „Vildfaren Ungdom“ at være en stor urimelighed, et plagiat af 20 fortærskede filmmiljøer, og historien er ringere end de ugebladsnoveller, som omtales i filmen, den er lige så tåbelig som utroværdig. Naturligvis er der fortrinlig fotografering, til tider brillant spil og en helt besættende biljagt til sidst. Men hvad nytte er det til at gøre motor-begejstret ungdom endnu mere tosset med en så påtrængende slutning?

Kan der i det hele taget være anden forklaring på, at *Carné* påny har taget et så fuldkomment outreret og temmelig ligegyldigt miljø op som det viste for at gå „på jagt efter den flygtende ungdom“, end spekulation?

Herregud, det har altid været svært at være ung. Det var det også for vore bedsteforældre. Men de havde dog den fordel, at der ikke blev spekuleret i film om deres trængselstid.

Tortzen,
Herning.

PS.: Hvornår begynder filmen at interessere sig for de vrede gamle mænd og vrede gamle koner?

✱

Der synes at være to motiver i denne protestskrivelse: 1) iritationen over at se ungdom-

men brede sig ubehøvet på filmværket, mens de mere erfarne årgange må nøjes med tilskuerpladserne; 2) påstanden om, at *Carnés* og *Prévèrerts* historie om fransk ungdom ikke har noget med virkeligheden at gøre.

Hvad det første angår, må jeg erklære mig direkte uenig med hr. *Tortzen*. Hvis filmkunsten ikke bidrager til en egentlig ungdomsdyrkelse, som man husker eksempler på fra Nazityskland og senere bl. a. fra Hollywood, kan jeg ikke se noget forkasteligt i, at den med ganske særlig interesse retter sine projektører mod den generation, der netop er ved at gøre sine første skridt i vor fælles verden (også for filmens opfindelse har kunsten koncentreret en betydelig del af sin interesse om folk i den giftfærdige alder!).

Er miljøet i „Les Tricheurs“ urimeligt og historien utroværdig? Det tror jeg ikke. Handlingen udspilles i vidt forskellige sociale kredse, men både de vagabonderende intellektuelle, den forpinte butiksindehaverse og den hjemløse pige fra storbourgeoisiet hører hjemme i den moderne virkelighed. Det afgørende er imidlertid, om filmen fortæller noget vigtigt om de unge mennesker, den har valgt, og om den får os til at tro på, at der er liv i dem. Prøv engang at sammenligne „Les Tricheurs“ med den omtrent samtidige danske film „De sjove Aar“! Er det ikke klart, at den danske film, lige fra *Frits Helmuths* runde med morgenbrødet, har opgivet at vise os andet end velkendte og præmierede facader af københavnsk studentertiliv, at den har afstået fra ethvert forsøg på at trænge ind til det, der virkelig udgør studenternes kamp for tilværelsen, deres humor, deres arbejde eller deres forelskelser?

Hos Marcel *Carné* møder vi nogle ansigter, som vi ikke så let ryster af os, fordi vi mærker, at der er liv bag dem, og vi oplever nogle øjeblikke, der virkelig betyder noget, f. eks. „sandhedsspillet“, der afslører de unges desperate og højst komplicerede forhold til sandheden. Og selv om vi måske vil betragte de fire hovedpersoner i „Les Tricheurs“ som undtagelser i den store, statistiske almindelighed, fortæller deres skæbne og deres måde at møde livet på os noget om fransk og europæisk ungdom i dag (noget tilsvarende lader sig ikke med den bedste vilje påstå om „De sjove Aar“!). De fortæller os i hvert fald det, som vi stadig behøver kunsten til at gentage: at der er noget i livet, der betyder noget for dem.

Jeg har ikke indtryk af, at „Les Tricheurs“ er en lige så god film som „Le Jour se lève“ eller „Les Visiteurs du Soir“, men derfor synes jeg alligevel, at det er ganske godt gjort, at han har lavet den!